

'Er is een rol weggelegd voor een

Arthur Levitt was van 1993 tot 2001 voorzitter van de Amerikaanse beurswaakhond SEC en is in de Verenigde Staten nog steeds buitengewoon invloedrijk. Sinds 2007 is hij medevoorzitter van een door Financiën ingestelde commissie die adviseert over de toekomst van het accountantsberoep. 'de Accountant' sprak met hem over de kredietcrisis, politieke klimaten, toezicht en regelgeving en de wenselijkheid van *audit only*.

TEKST TOM NIEROP | BEELD MARJA BROUWER

We spreken Arthur Levitt in zijn kamer op de 41ste verdieping van een gebouw in New York. Bij de daar zetelende Carlyle Group is hij senior adviseur, een van zijn functies sinds hij het SEC-voorzitterschap in 2001 beëindigde. Levitt, klein van stuk maar met de zeldzame uitstraling van vanzelfsprekende autoriteit, kwam met name in de jaren negentig hard in aanvaring met de gevestigde belangen in het bedrijfsleven en de accountancy. Het behartigen van de belangen van kleine beleggers heeft in zijn werk en ideeën altijd een centrale plaats ingenomen.

Tijdens zijn lange loopbaan zag Levitt diverse financiële crisis langskomen, waaronder de Azië-crisis, de dotcom-crisis en de serie boekhoudschandalen van rond de eeuwwisseling. Anno 2008 zou het

panoramische uitzicht op de hoge kantoorgebouwen tegenover zijn werk-kamer symbool kunnen staan voor de nieuwste financiële calamiteit: de met Amerikaanse hypotheekproblemen begonnen wereldwijde kredietcrisis. Na elke crisis volgen er stevast analyses over hoe het zover kon komen. Vaak is de oorzaak achteraf verrassend duidelijk. Volgens worden er maatregelen getroffen, meestal nieuwe regelgeving. Toch lijkt er altijd weer een volgende crisis te komen.

COLLECTIEF FALEN

Er is blijkbaar een soort collectieve blindheid die maakt dat we de volgende crisis niet zien aankomen - of willen zien aankomen. Wat zijn daarvan de grondoorzaken?

Levitt: "Ik denk dat bij alle financiële crises gemeenschappelijke factoren een rol spelen. Ze zijn het resultaat van dier-

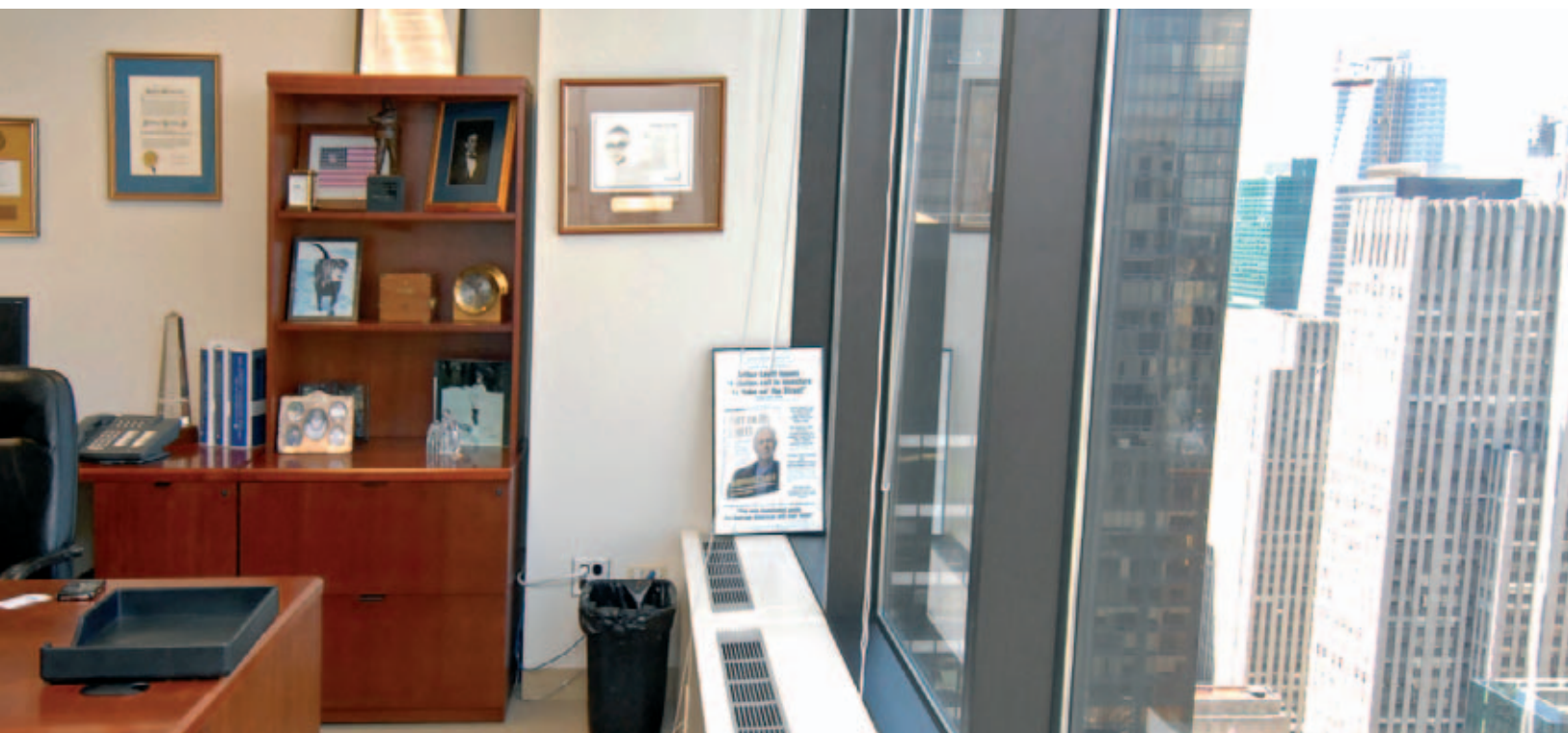
lijke instincten, hebzucht, falende regelgeving, gebrek aan transparantie, op hol geslagen aandelenmarkten. Plus het feit dat regelgevers geen gelijke pas kunnen

'Het politiek klimaat had niet slechter kunnen zijn.'

houden met innovaties en met de ontwikkelaars van nieuwe producten, systemen en technieken. Regelgevers komen altijd in actie *nadat* een crisis zich al heeft ontwikkeld.

In de Verenigde Staten is een crisis het enige dat het Congres motiveert om in actie te komen. Dan zijn Congresleden voor korte tijd bereid om de macht te trotseren van de business community die ze via campagnebijdragen voor een aantal jaren in een dereguleringsstemming heeft

audit only_{firm'}

gehouden. Dán ontwikkelen ze regelgeving die anders nooit zou kunnen hebben bestaan. Dat zag je bijvoorbeeld in de jaren negentig. Toen gingen we door een

periode van deregulering. Tot Enron. Enron gaf toen het startsein tot een reeks reguleringsacties, culminerend in de Sarbanes-Oxley wet. Je zag toen een

periode van *business bashing* door de media en het Congres, dat op dat moment even handelde voor zijn particuliere kiezers in plaats van voor het bedrijfsleven. Drie jaar na Enron viel het Congres echter weer terug in zijn normale gedrag van dienstbaarheid aan de bedrijven die de financiële bijdragen leveren. We zaten met een regering die vastbesloten was om de positie van alle *regulators* te ondergraven en op die posities mensen te benoemen die op zijn best bewakers waren, maar soms vernielers, waardoor het regelgevingsproces werd ontkracht.”

Die ontwikkeling viel samen met de ruime geldpolitiek van de Federal Reserve, vervolgt Levitt: “Fed-voorzitter Alan Greenspan gooide olie op het vuur door het gebruik aan te moedigen van zeer speculatieve, sterk *leveraged* ■

Arthur Levitt

Arthur Levitt (1931) werd in 1993 door president Bill Clinton benoemd tot voorzitter van de Amerikaanse beurswaakhond Securities and Exchange Commission (SEC). Hij bekleedde die functie tot 2001 en was daarmee de langstzittende SEC-voorzitter ooit.

In 2002 publiceerde Levitt het boek *Take on the Street*, over onder meer het opportunisme, de belangenverstrengeling en lobbyactiviteiten van effectenbanken, corporate Amerika en grote accountantskantoren.

Voorafgaand aan zijn periode bij de SEC was Levitt onder meer handelaar bij een effectenbank

(Carter, Berlind & Weill, later Shearson Loeb Rhoades), voorzitter van de American Stock Exchange (AMEX, 1978-1989), voorzitter van de New York City Economic Development Corporation (1989-1993) en eigenaar van Roll Call, een politieke krant die zich specifiek richt op Capitol Hill. In 2001 trad hij aan als Senior Advisor bij de Carlyle Group, een wereldwijd opererende beleggingsfirma.

Sinds 2007 is Levitt medevoorzitter van de door de Amerikaanse minister van Financiën Henry Paulson ingestelde Advisory Committee on the Auditing Profession (ACAP).

'Alleen na een crisis is het Congres voor korte tijd bereid om de macht te trotseren van de business community'

producten, waarvan de meeste niet gereguleerd waren en niet op enige beurs genoteerd. Dat bij elkaar vormde een heksenbrouwsel dat uiteindelijk leidde tot de hypotheek-meltdown, daarbij geholpen door rating agencies met hun hoogst conflicterende belangen. Wat we nu zien is het falen van toezichthouders, wetgevers, rating agencies en accountants van investeringsbanken die precies wisten wat ze deden door de risico's weg te nemen van waar ze ontstonden en ze verpakt door te verkopen aan kleine beleggers op een manier die alle mogelijkheden voor toezicht vernietigde. En de trigger was natuurlijk het kaartenhuis dat was gebaseerd op huizenprijzen die maar één kant op zouden gaan."

PUBLIEKE VERNEDERING

Waarom zag geen enkele toezichthouder, accountant of andere betrokkene dit aankomen? Achteraf gezien waren de tekenen immers duidelijk genoeg.
"Oh, ik denk dat het gebruikelijke aantal mensen het gevaar wel zag. Maar de grootste macht en invloed lag nu eenmaal bij de Federal Reserve Board, the Security and Exchange Commission en het ministerie van Financiën. En bij de standard setters die zo onbekwaam waren dat ze de ontwikkeling toestonden van mechanismen die bedrijven in staat stelden hun werkelijke financiële toestand te verhullen. Het falen was dus tamelijk breed gespreid. Maar de kern is dat het toezicht te maken had met een regering en Congres die uit waren op deregulering tot elke prijs."

Het klimaat was niet goed?

"Het had niet slechter kunnen zijn."

Dit patroon speelt ook bij andere crises?

"Jazeker. En het zal zich opnieuw voordoen."

Wat kunnen we daar aan doen?

"Publieke bewustwording is denk ik het beste tegengif. Alleen via publieke verandering en in verlegenheid brengen kunnen we deze issues aanpakken. Oplossingen via regelgeving zijn altijd kortetermijnoplossingen, waar de business community toch weer omheen zal weten te werken. Er is een machtsstructuur in dit land waarbij de kamer van koophandel en de Business Roundtable meer kunnen bereiken dan ooit in hun geschiedenis. Dat creëerde een reactie op SOx en alles wat daaromheen hing. Op dit moment zijn hun argumenten echter grotendeels ontzenuwd en nu zitten ze in de verdediging. Ik denk dat de komende presidentsverkiezingen mede zullen gaan om enkele van

'De komende presidentsverkiezingen zullen mede gaan om enkele van deze economische kwesties'

deze economische kwesties. De Democraten zullen waarschijnlijk iets sterker voor een *vigorous regulatory environment* zijn, terwijl de Republikeinen de trom van deregulering zullen blijven roeren. Het juiste antwoord - voor deze en elke andere maatschappij - is gebalanceerde regelgeving en gebalanceerd toezicht. En die balans zijn we kwijtgeraakt."

BEWEGEND DOEL

Op 14 mei 2008, daags na interview, liet Levitt samen met twee andere voormalige SEC-voorzitters - William Donaldson en David Ruder - en voormalig Fed-voorzitter Paul Volcker in een verklaring weten de democratische presidentskandidaat Barack Obama te steunen in de strijd om het presidentschap. Volgens de vier kan Obama het leiderschap bieden dat in

deze tijden van "monumentale economische uitdagingen" nodig is, en ze prijzen Obama's ideeën voor een weloverwogen herziening van regelgeving. Nog even de belangrijkste grondoorzaken voor financiële crises resumerend, zegt

Levitt:

"Hebzucht en politiek, daar gaat het om. We zullen het nooit helemaal oplossen. Elke keer

zullen we komen met oplossing waarvan we denken: Aha, dit is het! Maar toezicht en regelgeving zijn bewegende doelen. Dat wat vandaag absoluut perfect kan zijn, kan over een jaar volstrekt inadequaat zijn. De les die we moeten leren is dat om te kunnen handelen in een snel veranderende businessomgeving, je een snel veranderende toezichtomgeving nodig hebt. Niet statisch maar juist zeer dynamisch."

Met een toereikend budget.

"Zeker. Want dat is een ander verschijnsel: dat er in ons systeem een systematische uithongering van de toezichthouders heeft plaatsgevonden."

Sinds de kredietcrisis en daaruit volgende afboekingen door vooral financiële instellingen, is er toenemende kritiek op fair

'Ik geloof niet in in principles based regulation maar in enforcement based regulation'

Hadden accountants niet op zijn minst in algemene termen kunnen wijzen op de risico's die zich op systeemniveau opstapelden?

"Jules zit meestal aan de goede kant als het over deze problemen gaat, *over and over again*. Maar ik heb simpelweg het gevoel dat het falen dit keer zo breed was, dat accountants geen dominante rol speelden. Ze waren onderdeel van het totale weefwerk dat vol zat met gaten. Ze waren participanten, en niet beter of slechter dan de rating agencies, de FASB, de Federal Reserve Board en SEC. Ze waren medeacteurs in een drama dat zeer destructief was."

NIEUWE TOEZICHTSTRUCTUUR

Welke twee of drie kernmaatregelen zijn nodig om de situatie te verbeteren?

"Het eerste is het bijeenroepen van een presidentiële commissie op

hoog niveau om precies uit te zoeken wat er mis ging en wie daarvoor verantwoordelijk zijn. We zouden hier niet zitten te praten over de rol van de accountants als we een duidelijker beeld hadden van wat ze precies wel en niet hebben gedaan. Verder denk ik dat we een nieuwe toezichtstructuur moeten krijgen. Het plan van minister van Financiën Henry Paulson is nog slechts een ontwerp. Dat zal op de typisch Washingtonse wijze uiteen worden getrokken, waarbij elke partij zijn eigen gebiedje wil behouden. Elk Congreslid dat financiële bijdragen ontvangt van een betrokken organisatie, zal hard vechten om de bevoegdheden precies zo te houden als ze nu liggen. Maar deze crisissituatie is nog niet voorbij. Of het nu een bank is die omvalt, of

value waardering, met name als het gaat om financiële derivaten. Dat lijkt op 'shooting the messenger'.

"Dat is het ook. Ik denk dat we erg laks zijn geweest als het gaat om waarderingen. De hele notie van *marked to market* wordt hevig bevochten door instituties die daartoe helemaal niet in de positie zijn. Ik ben een sterk voorstander van vertellen zoals het is, rapportage in al zijn puurheid, hoe die er ook uit mag zien. En ik sta allerm minst sympathiek tegenover het wegdrijven van eerlijke, accurate waarderingen."

Als voorzitter van de SEC had u in de jaren negentig ook al te maken met 'corporate' verzet tegen fair value waardering.

"Het is een voortgaand proces, een zich herhalend patroon. En dat zal het altijd blijven."

ACCOUNTANTS SLECHTS 'MEDEACTEURS'

Hadden accountants een krachtiger rol kunnen spelen bij het voorkomen of tijdig signaleren van de huidige kredietcrisis? Ze kijken ten slotte in de keuken bij hun klanten.

"Ik denk dat accountants, anders dan bij de crisis in de jaren negentig waarbij ze hevig conflicterende belangen hadden, dit keer niet voorop lopen in de rij schuldigen. Het waren participanten, maar als je hun rol vergelijkt met die van de standard

setters, die het voor accountants mogelijk maakten om te komen met cijfers die later fictief bleken te zijn ... Of met de rating agencies met hun verstrengelde belangen, die echt medesamenzweerders waren in de zin dat ze meewerkten aan plannen en

'Om te kunnen handelen in een snel veranderende businessomgeving, is een snel veranderende toezicht-omgeving nodig'

producten die ze vervolgens een gunstige maar achteraf totaal fictieve rating gaven. Of met de toezichthouders, inclusief de SEC en de Federal Reserve Board. De Fed opereerde als de *bankers protective association*, in plaats van als toezichthouder op de banken. En de SEC had zo weinig middelen, en risk management speelde zo'n geringe rol in zijn activiteiten, dat die toezichthouder veel te laat aan de tafel verscheen."

In november 2005 publiceerde 'de Accountant' een artikel van Jules Muis en zijn ex-Wereldbank collega Dipankar Gosh.

Daarin waarschuwden ze voor precies de risico's en onzekerheden rond kredietderivaten die zich nu manifesteren. Er werd niet of nauwelijks serieus op gereageerd.

problemen met hedge funds, of een voortgaande *meltdown* van de hypotheekmarkt, ik verwacht dat het Congres zal worden gedwongen tot een of andere vorm van actie. Op zijn allerminst zouden de onduidelijke financiële producten, de derivaten, de uiteenlopende vormen van *synthetic investment vehicles*, moeten worden onderworpen aan een gemeenschappelijke *clearance*- of beurshandelfaciliteit, met een of andere vorm van toezicht. Dat ontbreekt nu totaal. We kunnen eenvoudig niet blijven veronderstellen dat marktwerking al deze zaken wel recht zal trekken. De regelgevers en toezichthouders moeten de middelen krijgen die ze de afgelopen acht jaar zijn ontnomen. Ik heb het dan over de SEC en de CFTC (Commodity Futures Trading Commission). Wat mij betreft zouden we die twee moeten samenvoegen. Paulsons idee voor een nieuw orgaan ten behoeve van de bescherming van beleggers is erg verstandig. Of de SEC daarin op zal gaan of dat het de SEC helemaal zal vervangen, is nog te vroeg om te zeggen.”

‘ENFORCEMENT BASED’

Als het gaat om het voorkomen van risico's op systeemniveau, zoals die zich nu voordoen, ontkomen we dan in het toezicht niet aan een of andere vorm van verantwoordelijkheid of 'ownership' aan de top?
 “De lijnen van verantwoordelijkheid zouden duidelijker moeten worden gedefinieerd, dat wel. Ik geloof niet in *in principles based regulation*, ik geloof in *enforcement based regulation*. Behalve als het gaat om systeemrisico's. Systemic risk is zo ongrijpbaar dat je de flexibiliteit moet hebben van een of andere vorm van prudentieel toezicht. Maar niet als het gaat om bepaalde vormen van marktstructuren. Welke rol de centrale bank

hierin zou moeten spelen valt nog bezien overigens. Hun falen is enorm geweest. Maar als ze nu het geld fourneren om investment banks 'vrij te kopen', moeten ze zeker enige verantwoordelijkheid hebben gehad in het toezicht daarop.”

Hebben we rond de kredietcrisis het ergste gehad?

“Nee. Ik verwacht dat het nog wel een tijdje zal voortduren. Vastgoedprijzen zullen blijven dalen. En ik denk dat we nog wel een paar bankproblemen zullen zien, en zeker meer *corporate* problemen, vergelijkbaar met die van AIG.”

‘Ik ben een sterk voorstander van vertellen zoals het is, in al zijn puurheid, hoe die er ook uit mag zien’

In Nederland, maar ook elders, waar-schuwen sommigen ervoor om naar aanleiding van de kredietcrisis niet weer met nieuwe regelgeving te komen. Dat zou geen oplossing zijn.

“Meer regels zijn niet het antwoord, maar meer transparantie wel. En je krijgt geen transparantie door er vriendelijk om te vragen. Je krijgt het door het te verplichten.”

‘VOOGDIJREGELING’

Naast zijn adviseurschap voor de Carlyle Group is Levitt onder meer co-voorzitter van de *Advisory Committee on the Auditing Profession* (ACAP). De Amerikaanse minister van Financiën Henry Paulson heeft deze in het najaar van 2007 ingesteld om de auditmarkt te onderzoeken. Op 5 mei 2008 publiceerde ACAP een *draft report*.

Met name twee zaken vielen daarin op. Ten eerste een pleidooi voor een steviger rol van de accountant bij fraudedetectie en -preventie. En ten tweede een pleidooi voor een mechanisme dat moet voorkomen dat een groot accountantskantoor in problemen zomaar zou instorten à la Arthur Andersen.

Levitt, gevraagd naar een toelichting op die laatste aanbeveling: “Het is nog maar een *discussion paper*, maar we gaan ongetwijfeld een soort voogdijregeling aanbevelen waarbij, als een groot kantoor in serieuze problemen raakt, de Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB) zo'n

kantoor kan overnemen en op ordelijke wijze runnen, bijna volgens het model bij een faillissement. Als het gaat

om het mogelijke omvallen van een accountantskantoor, is dit waarschijnlijk onze belangrijkste aanbeveling.”

Wat zou zo'n regeling hebben betekend in het geval van Andersen?

“Andersen stortte in en *was thrown to the winds*. Dat zou dan niet gebeuren. De PCAOB kent de accountantsfirma's intensief en zou het op ordelijke wijze overnemen.”

Het is moeilijk voor te stellen wat dat in concreto betekent.

“Het betekent een ordelijke overdracht van de zeggenschap, waarna niet noodzakelijkerwijs een ontmanteling van de firma volgt.”

AUDIT ONLY FIRM

U heeft vanuit uw SEC-achtergrond een hele geschiedenis in het vechten voor ■

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) bevordert eerlijke en transparante financiële markten. Wij zijn de onafhankelijke gedragstoezichthouder op de markten van sparen, lenen, beleggen, verzekeren. Sinds oktober 2006 houdt de AFM in dat verband ook toezicht op accountantsorganisaties.

Toezicht houden betekent monitoren en waar nodig beïnvloeden van het gedrag van accountantsorganisaties. Het vergt een scherpe en analytische blik waarbij niet zomaar de geëigende wegen worden bewandeld. Het gaat daarbij om het signaleren van nieuwe ontwikkelingen, het doorzien van de belangen van partijen en de psychologie van de markt. Ter versterking en uitbreiding van ons team zijn wij op zoek naar doortastende en ervaren

Accountants

die op het hoogste niveau willen opereren. Je verricht onderzoeken en bent daarbij gesprekspartner van het bestuur en de compliance officer van grote en kleine accountantsorganisaties. Je beoordeelt aan de hand van gesprekken en onderliggende documentatie of de organisatie de naleving van haar kwaliteitsrichtlijnen bewaakt. Dat strekt zich uit tot het inhoudelijk beoordelen van de controledossiers. Wij verwachten dat je dit op intelligente wijze doet en dat je in staat bent om verschillende bronnen te combineren. Je bent snel maar zorgvuldig en zorgt voor een adequate onderzoeksrapportage. Ben jij die accountant die kan werken op dit hoge en zichtbare niveau, dan komen wij graag met jou in contact.

Meer weten?

Wil je meer weten? Surf dan naar www.afm.nl/vacatures onder (Senior) Toezichthouder Accountantsorganisaties. En solliciteer bij interesse online.

www.afm.nl/vacatures

'Je krijgt geen transparantie door er vriendelijk om te vragen, je krijgt het door het te verplichten'

hervorming van de auditprofessie. Als u de situatie nu vergelijkt met die van tien jaar terug, zijn de hervormingen dan voldoende?

"Nee, dat denk ik niet. De professie wordt nu beter gemanaged dan ooit tevoren. Maar alweer: dit is een *moving target*. De accountantsfirma's zijn op agressieve wijze bezig terug te komen in consulting-diensten. Ik denk dat er een rol is weggelegd voor een *audit only firm*. Die zien we nog niet, maar het zou erg nuttig zijn een firma te hebben die uitsluitend audits doet. Verder is er een grotere transparantie nodig, om te begrijpen in welke toestand een accountantsfirma zich bevindt. Accountantskantoren zouden volledig gedocumenteerde audits van hun eigen *operation* moeten verschaffen. Dat doen ze op dit moment niet, maar ik denk dat het er duidelijk wel aan gaat komen."

Met 'een audit only firm' bedoelt u letterlijk 'een' audit only firm? Dus naast de andere?

"Ja. Of je zou de accountantsfirma's de keuze kunnen geven. Waarbij ze, als ze kiezen voor audit only, op een bepaalde manier zouden worden behandeld. En op een andere manier zouden worden behandeld als ze ook voor andere diensten kiezen."

Ze zouden dan bijvoorbeeld niet langer beursgenoteerde ondernemingen mogen auditen?

"Bijvoorbeeld."

Een andere ACAP-aanbeveling betreft het versterken van de fraudedetectie en -preventie skills. Kunt u daar iets meer over zeggen?

Glimlachend: "I'm a supporter."

COALITIES VAN BELEGGERSBELANGEN

In uw boek 'Take on the Street' spreekt u bij herhaling over de desastreuze effecten van 'a web of dysfunctional relationships' in de financiële wereld.

"Die bestaan nog steeds. Als de business community in staat is om de intenties te bepalen van de wetgevers die de regelgevers en toezichthouders overzien en financieren, is dat een heel slechte situatie. Er zijn in het Congres maar heel weinig hervormers die bereid zijn op te staan om de *regulators* te beschermen, en daarmee het publieke belang. Dat is niet veranderd. Het is allemaal terug te voeren op de wijze

'Coalities van beleggersbelangen, zoals ISS, zullen steeds belangrijker worden'

waarop politici hier worden gefinancierd. *It takes extraordinary leadership to make a difference*, een *great regulator* kan het verschil maken. Niet door de regels, maar door de speeches die hij of zij geeft, door aankondigingen. En zulke uitzonderlijke leiders komen niet erg vaak langs. Ikzelf beschouw ex-Fed-voorzitter Paul Volcker als een van 's werelds meest vooraanstaande apostelen van *good governance*. De enige manier waarop het systeem kan bloeien en waarbij beleggers een plaats aan tafel kunnen verwerven, is door het vormen van coalities tussen partijen die datzelfde gemeenschappelijke belang hebben. Zoals de Council of Institutional Investors, de American Association of Retired People, de vakbonden. Met name internationale coalities zijn ook belangrijk. Ook in Nederland hebben jullie coalities van beleggersbelangen, net als in het

Verenigd Koninkrijk. Die partijen zullen steeds belangrijker worden."

Je ziet dat nu al in de discussie over topbeloningen en bonussen.

"Ja. De enige manier die ik kan bedenken om dat soort zaken aan te pakken, is het publiekelijk in verlegenheid brengen. De media zijn daarbij heel belangrijk. En daarnaast het versterken van onafhankelijke *boards*, compensation committees, en organisaties zoals ISS, waar ik *director* ben. En er zijn nog andere organisaties die een krachtige impact kunnen hebben. Dit zijn geen dingen die je simpelweg met een regel kunt oplossen."

VOORZICHTIGE OPTIMIST

Waarom zijn op dit niveau van management buiten het gewone honorarium eigenlijk nog extra incentives nodig?

"Omdat het nu boards van gelijkgestemden zijn in plaats van skeptische boards. Compensation committees missen de ruggengraat om er iets aan te doen. Maar de boards beginnen skeptischer te worden. Omdat ze hun namen niet in de kranten willen zien. En omdat ze geen negatieve stem willen van de ISS-en in deze wereld."

Dus u bent een optimist?

"Ik ben een voorzichtige optimist. Ik denk dat de boards zijn veranderd, dat de transparantie is gegroeid en dat organisaties als ISS zorgen voor een niveau van verantwoording dat voorheen niet bestond. Ik verwacht dat de volgende voorzitter van de SEC zal kunnen doordrukken wat de huidige niet lukte, in termen van de board-benoemingsrechten van aandeelhouders. Dat zal niet meer verdwijnen. Er zijn redenen voor optimisme." □

Klaar om te wenden?

Financieel Projectmanagement

© 2007 www.outsideimages.co.nz

Kies dan voor Jufidet en gooi het roer om!

Kwaliteit door mentaliteit. Dat is wat wij onze opdrachtgevers bieden en waar wij naar op zoek zijn in onze collega's.

De grote variëteit in opdrachten en aandachtsgebieden zorgt ervoor dat we doorlopend ons team willen versterken met ervaren en gemotiveerde financiële (interim)managers, Register Accountants en Register Controllers. Bij Jufidet krijg je de kans om je verder te ontwikkelen op zowel inhoudelijk als persoonlijk vlak door hoogwaardige projecten te begeleiden en uit te voeren bij toonaangevende bedrijven. Dankzij onze afdeling Opleidingen kun je op een relatief eenvoudige wijze je PE-punten behalen.

Binnen Jufidet zijn het de groep jonge en ambitieuze collega's en de georganiseerde activiteiten die zorgen voor een goede sfeer. Betrokkenheid en persoonlijke interesse zijn hierbij de speerpunten.

Voel jij je aangesproken door onze werkomgeving en mentaliteit en zie jij jezelf als die kwalitatief goede collega waar wij naar op zoek zijn? Vul de antwoordkaart in of neem contact op met de afdeling Werving & Selectie via het telefoonnummer 030-21 22 101 of per mail: werving@jufidet.nl.

Kijk voor meer informatie op www.jufidet.nl.

EÉN JAAR AFM

Oppassen voor rolvervaging

Het toezicht op de financiële verslaggeving speelt zich primair af tussen onderneming en AFM. Het raakt echter ook de accountant, die immers eerder een accountantsverklaring heeft afgegeven. Een verkenning van het speelveld na één jaar AFM-toezicht.

TEKST HENK VERHOEK EN RUUD VERGOOSSEN* | BEELD CORBIS

Inmiddels is het eerste toezichtjaar van de Autoriteit Financiële Markten achter de rug. Uit het in februari van dit jaar verschenen *activity report* van de AFM blijkt dat van de 52 ondernemingen waarvan de financiële verslaggeving (bestaande uit jaarrekening, jaarverslag en overige gegevens) over het boekjaar 2006 is onderzocht, zeven ondernemingen een mededeling openbaar hebben gemaakt over omissies daarin. Voor één jaarrekening (Spyker Cars NV) heeft de AFM een verzoek tot herziening bij de Ondernemingskamer ingediend.

Aan 21 ondernemingen heeft de toezichthouder medegedeeld dat zij twijfelt over de juiste toepassing van de verslaggevingsregels, maar zag ze geen aanleiding tot het geven van een aanbeveling over een door de onderneming te publiceren bericht.

AFM EN ACCOUNTANTS: HETZELFDE SPEELVELD

De oordeelsparagraaf van de accountantsverklaring meldt dat de accountant het getrouwe beeld van de jaarrekening vaststelt *in overeenstemming met IFRS*.

Volgens de memorie van toelichting bij de Wet toezicht financiële verslaggeving onderzoekt de AFM niet het getrouwe beeld.

Toch past daar een kanttekening bij. International Accounting Standard 1.15 stelt namelijk dat de jaarrekening *'shall present fairly the financial position, financial performance and cashflows of an entity'*. Via het IFRS-kanaal begeeft de AFM zich dus wel degelijk in het 'getrouwe-beeldgebied'. Op zichzelf is dat niet verwonderlijk. Overeenstemming met IFRS is immers niet een doel op zich, maar een middel om te bereiken dat de

verschillen van inzicht op Europees niveau afstemt binnen het Committee of European Securities Regulators, kan het risico van eigen interpretaties nooit helemaal worden weggenomen. IAS 1.7 geeft aan dat *indien de economische besluitvorming door de omissie zou kunnen worden beïnvloed*, de omissie materieel is. Deze principles-based omschrijving van materialiteit laat al veel ruimte voor nadere invulling. Wij denken dat een goede toelichting in de jaarrekening (de door IFRS vereiste

minimumtoelichting, plus eventueel noodzakelijke aanvullende toelichtingen) en een goede documentatie bij een gekozen verwerkwijze binnen de

kaders van IFRS discussies met de AFM kunnen voorkomen.

PRE-CLEARANCE WONDERMIDDEL?

Het lijkt voor de hand te liggen dat de onderneming voorafgaand aan het opmaken van de jaarrekening overleg voert met de AFM om de toepassing van bepaalde verslaggevingsvoorschriften af

Via het IFRS-kanaal begeeft de AFM zich in hetzelfde 'getrouwe-beeldgebied' als de accountant.

te stemmen. Daarmee lijken alle problemen vooraf te kunnen worden opgelost. Daarbij moet echter worden bedacht dat de AFM geen *pre-clearance* in zuivere zin kan geven. In Nederland is het namelijk uiteindelijk aan de rechter, in casu de Ondernemingskamer om een bepaalde verwerkwijze onder IFRS al dan niet te accepteren. De AFM met een consultantsrol zou gezien haar toezichthoudende functie ook kunnen leiden tot vertroebeling en onduidelijkheid. De ondernemingsleiding is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, die vervolgens door de accountant wordt gecontroleerd. Het is van belang de rollen van de onderneming, de accountant en de toezichthouder strikt gescheiden te houden. Dit bevordert de transparantie en voorkomt rolvervaging.

ORIËNTEREND OVERLEG

Een oriënterend overleg tussen onderneming en AFM behoort daarentegen wel tot de mogelijkheden, maar dat kan niet uitmonden in een *pre-clearance*. De AFM zal niet bereid zijn tot een overleg als accountant en onderneming verschillende standpunten innemen. Dit zou immers de positie van de accountant ondergraven. Indien de accountant zelf deelneemt aan het overleg, zal hij zijn positie duidelijk moeten maken en moeten aangeven dat hij zich te allen tijde het recht voorbehoudt om een voorgestelde verwerkwijze - indien daar aanleiding voor is - bij de afronding van de jaarrekeningcontrole opnieuw te beoordelen. Overigens zal ook voor de AFM een soortgelijk voorbehoud gelden. □

Een oriënterend overleg tussen onderneming en AFM kan niet uitmonden in een *pre-clearance*.

jaarrekening een getrouw beeld geeft. De consequentie is echter dat AFM en accountant zich op hetzelfde speelveld begeven.

Is hier sprake van een afbreukrisico voor de accountant? Niet noodzakelijkerwijs. Het toezicht heeft de rol van de accountant in zekere zin zelfs versterkt. Interpretaties die de grenzen opzoeken, cryptische toelichtingen en gewenste afwijkingen van de verslaggevingsstandaard wegens 'bijzondere omstandigheden' (zoals concurrentieverhoudingen) kunnen nu makkelijker worden geredresseerd. Het past bij de rol van een toezichthouder dat de AFM zich bij de toepassing van de verslaggevingsvoorschriften formeel en streng zal opstellen.

INTERPRETATIES EN MATERIALITEIT

IFRS is, zeker in vergelijking met de Amerikaanse verslaggevingsregels US GAAP, *principles-based*. Voor zaken die niet specifiek in een standaard zijn geregeld moet worden teruggesproken naar het *Framework*. Ook de AFM zal dat doen. Het gevolg hiervan kan zijn dat de AFM tot een andere verwerkwijze komt dan de onderneming. Hoewel de AFM duidelijk heeft aangegeven dat zij geen IFRS-interpretaties zal geven en

Rol accountant bij publicatie op aanbeveling van AFM

Als de onderneming op aanbeveling van de AFM een mededeling over omissies in de jaarrekening publiceert, moet zij nagaan of de eerder bij het handelsregister gedeponeerde jaarrekening niet in ernstige mate tekortschiet in het geven van het vereiste inzicht. Het is niet uitgesloten dat de perspublicatie van de onderneming een dermate groot aantal materiële aanpassingen bevat, dat deze moeten leiden tot een mededeling van de ondernemingsleiding ex artikel 2:362 lid 6 BW, inclusief een bij het handelsregister te deponeren accountantsverklaring. Dit om te voorkomen dat er een jaarrekening met accountantsverklaring bij het handelsregister ligt die in ernstige mate tekortschiet zonder dat de gebruikers hierover worden geïnformeerd.

NOOT

* Henk Verhoek is coördinator externe verslaggeving bij het NIVRA. Ruud Vergoossen is directeur vaktechniek bij BDO CampsObers en hoogleraar aan business Universiteit Nyenrode en Universiteit Maastricht.

A woman with shoulder-length brown hair, wearing a dark blue blazer over a pink top, is sitting in a wooden chair in a library. She is holding a book and looking towards the camera with a slight smile. The background is filled with tall wooden bookshelves packed with books of various colors.

Kijken in de boeken van een
internationale transportonderneming.

Maar ook in die van jezelf.

Mariska de Groot, accountant bij Berk

Berk. Werk in balans.

Accountants m/v

Als accountant bij Berk reiken je werkzaamheden verder dan het uitzoeken van BTW-bonnetjes. Je wordt betrokken bij de vele aspecten van het accountancywerk waarmee wij onze klanten van dienst zijn. Zo kun je de ene dag een startende ondernemer helpen met het inrichten van de administratieve organisatie, en de volgende dag met je neus in de boeken van een internationale transportonderneming zitten. Omdat we bij Berk weten dat een goed evenwicht tussen werk en privé de

prestaties alleen maar verbetert, bieden we je volop ruimte om jezelf ook buiten je werk te ontplooien. Om een goed boek te lezen, bijvoorbeeld. Ben jij op zoek naar een verantwoordelijke baan met goede carrièremogelijkheden? En wil je werken bij een kantoor dat veel van je vraagt maar je ook de ruimte geeft voor je privéleven? Dan past Berk wellicht bij jouw ambities. Kijk op www.werkenbijberk.nl voor meer informatie en een overzicht van alle vacatures.

BERK

Accountants en Belastingadviseurs

Vestigingen: Almelo, Almere, Amsterdam, Breda, Den Haag, Eindhoven, 's-Hertogenbosch, Kampen, Katwijk, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht, Velsen, Waalwijk, Zaandam, Zwolle, Centrale diensten Gouda, Aalst (België), Gent (België).

An independent member of Baker Tilly International

Audit software, onmisbare tool

Tegenwoordig is het gebruik van computers bij het voeren van administraties, het verrichten van betalingen, het verzenden van berichten etc. niet meer weg te denken. Bij een fraudeonderzoek zijn digitale gegevens een belangrijke bron van informatie. Gegevens van financiële systemen (crediteurenmutaties, debiteurenmutaties, grootboekmutaties), betaalgegevens vanuit electronic banking systemen, e-mails en documenten (al dan niet verwijderd), kunnen derhalve een belangrijke bron van informatie zijn bij een fraudeonderzoek. Digitaal onderzoek levert in het algemeen een enorme brij aan gegevens op die de (forensisch) accountant met behulp van speciale software kan verrijken tot waardevolle informatie.

In één van de vorige afleveringen van deze fraudereeks concludeerden wij dat fraude in het betalingsverkeer zeer veel voorkomt. Audit software is bij uitstek een hulpmiddel bij het detecteren van deze vorm van fraude zoals blijkt uit hierna volgende casus.

Een medewerker van een overheidsinstelling werkte op de afdeling die verantwoordelijk is voor het aanmaken van betalingsvoorstellen. Op enig moment trad de betrokken medewerker uit dienst. Uit een onderzoek van de interne accountantsdienst bleek dat hij de door het financiële systeem gegenereerde Clieop3-betaalbestanden meermalen wijzigde. Hij veranderde in de betaalbestanden de rekeningnummers van de crediteuren in zijn eigen rekeningnummer. Hij deed dit op zodanige wijze dat het veranderen van een rekeningnummer geen invloed had op de controletelling van het Clieop03-bestand. Aangezien de medewerker ook verantwoordelijk was voor de afhandeling van betalingsherinneringen kon deze fraude lang onopgemerkt blijven.

Hoe in deze situatie de omvang van de fraude vast te stellen?

Na ontdekking zijn alle elektronische betalingen (via een download van het electronic bankingsysteem) vergeleken met de bekende rekeningnummers van de medewerker (blijkende uit de salarisadministratie en de personeelsadministratie). Daarnaast zijn alle elektronische betalingen gematched met zijn naam en die van zijn partner. Vast is komen te staan dat in een periode van drie jaar ruim € 500.000 naar drie verschillende rekeningnummers van de voormalige medewerker is overgemaakt.

Een (forensisch) accountant waarborgt dat het digitaal onderzoek zorgvuldig wordt uitgevoerd. Dit houdt in dat de (forensisch) accountant handelt binnen de geldende wet- en regelgeving, bijvoorbeeld de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Daarnaast is het belangrijk dat de onderzoeker aantoont dat de integriteit van de digitale gegevens is gewaarborgd. Hij moet aantonen dat hij de gegevens niet heeft gemuteerd, bijvoorbeeld door het maken van een zogenaamde image. Om de zorgvuldigheid en effectiviteit van dergelijke onderzoeken te verhogen, is het aan te bevelen een specialist op dit gebied, bijvoorbeeld een forensisch ICT-specialist, in te schakelen.

Fraude is en blijft een voor accountants zeer belangrijk onderwerp. De komende maanden behandelt 'de Accountant' een aantal praktijkvoorbeelden. Praktijkcase 9.

Deze rubriek wordt verzorgd door: Remco de Groot (KPMG Integrity & Investigation Services), Michel Grummel (Deloitte Forensic & Dispute Services), Bernard Prins (PricewaterhouseCoopers Dispute Analysis & Investigation Services).

Accountant.nl

Voor meer praktijkvoorbeelden zie Accountant.nl.

Oud-NIVRA-bestuurslid Peter Diekman vertrekt als global head Group Audit bij ABN AMRO. Als bijzonder hoogleraar compliance en riskmanagement onderzoekt hij waaraan de organisatie van de compliance functie moet voldoen. “Er is niet één pasklare oplossing.”

TEKST LEX VAN ALMELO | BEELD SIMONE VAN ES

PETER DIEKMAN HOOGLERAAR COMPLIANCE EN RISK MANAGEMENT

‘Interne accountant kan fina

Een flinke krent in de inventariserende oratie die hoogleraar Peter Diekman op 15 mei 2008 uitsprak bij zijn aantreden als bijzonder hoogleraar compliance en riskmanagement in de financiële sector, is het dankwoord aan zijn oude baas Rijkman Groenink. “Jij hebt de ruimte gegeven voor een onafhankelijke opstelling. Je hebt tegenspraak geaccepteerd en je stond borg voor de positie van Group Audit jegens je collegae in de raad van bestuur. (...) Als geen ander weet ik hoezeer het je aan het hart ging toen ABN AMRO negatief in het nieuws kwam als gevolg van incidenten op het terrein van compliance. (...) Jouw persoonlijke inzet en integriteit zijn fundamenteel geweest voor het opzetten en ontwikkelen van een world-class compliance-omgeving binnen ABN AMRO. (...) Jij hebt je persoonlijk ingezet om de leerstoel (...) aan de Erasmus Universiteit

Rotterdam mogelijk te maken. Ik ben je dankbaar voor onze samenwerking in de afgelopen jaren en voor je steun in mijn wetenschappelijke loopbaan.”

INCIDENT

Zo kennen wij Groenink niet. Effect, het blad van de Vereniging van Effecten Bezitters, riep hem in 2006 uit tot de Man van het Jaar van de Fraude.

“Maar Rijkman Groenink heeft helemaal geen fraude gepleegd! Ik vind dat hij na alle negatieve publiciteit ook de credits moet krijgen die hij verdient. Hij heeft een zeer professionele compliance-organisatie opgezet, die als voorbeeld kan dienen voor veel financiële instellingen.”

Maar is hij daartoe ook niet gedwongen door de Amerikaanse autoriteiten, onder meer omdat het kantoor in Dubai informatie achterhield over betalingen

aan klanten in verdachte landen als Iran en Libië?

“Ik heb gezien hoe betrokken Rijkman was bij het stimuleren en opzetten van de nieuwe compliance-organisatie. Ja, er was een incident en daar is een oplossing voor gevonden. Er is verschrikkelijk hard opgetreden, er is een duidelijk voorbeeld gesteld en er is een *zero tolerance*-beleid ingevoerd. En er is een wereldwijde compliance-afdeling van ruim duizend mensen neergezet met een hoog professioneel gehalte. Daar heeft Rijkman persoonlijk een hele stimulerende bijdrage aan geleverd. Het incident was niet de enige reden om de compliance-functie te reorganiseren, maar heeft wel een zetje gegeven.”

Voelt zo'n incident als een vorm van falen?

“Er werkten in die tijd honderdduizend feilbare mensen bij ABN AMRO, dus

financiële crisis niet voorkomen'

werden er fouten gemaakt. Daarom zei ik altijd: op het moment dat ik niet meer hoor dat er fouten worden gemaakt, is er pas echt iets aan de hand."

Hoe was de compliance tot dan toe georganiseerd?

"De aansturing en rapportage verliep via de *business lines*. We zijn in 2003 al begonnen om dat te centraliseren. Nu moet iedereen rapporteren aan het hoofd Group Compliance en die heeft een directe lijn naar de raad van bestuur en de raad van commissarissen. Group Audit controleert of de compliance-afdeling goed functioneert en heeft dezelfde rapportagelijnen naar het ondernemingsbestuur. Alle interne auditors moesten aan mij rapporteren en ik rapporteerde aan Rijkman Groenink en de raad van commissarissen. Op deze manier krijg je

een consistente aansturing en krijgen de hoofden van de audit- en compliance-afdeling meer onafhankelijkheid en gezag."

'Ik vind dat Rijkman Groenink na alle negatieve publiciteit ook de credits moet krijgen die hij verdient.'

BANKEN BESMET

Op 1 juli 2008 stopt u formeel bij de bank. Had u niet de neiging om mee te gaan naar een van de de nieuwe eigenaren?

"Feitelijk heb ik mijn taken al in maart 2008 overgedragen aan mijn opvolger bij ABN AMRO. The Royal Bank of Scotland heeft wel een functie aangeboden. Maar de voorwaarde was dat ik

mijn deeltijd leerstoel in Rotterdam zou opgeven. Daar ben ik in oktober 2007 aan begonnen, dus dat was geen optie."

Wat gaat u op de leerstoel onderzoeken?

"Waaraan een goede compliance-functie moet voldoen. En hoe ver die gaat.

Je kunt je bijvoorbeeld afvragen of maatschappelijk verantwoord ondernemen of diversiteit ook onder de compliance moet vallen. Het vakgebied heeft de neiging om heel erg breed te worden. De vraag is waar je de grens moet leggen.

Verder ga ik na wat met name de accountant kan bijdragen aan de bestrijding van fraude, corruptie, witwaspraktijken en anderen financieel-economische criminaliteit. De wetgever schakelt de accountant steeds vaker in. Zo moeten accountants onder bepaalde voorwaarden fraude melden, of ongebruikelijke transacties in het kader van witwassen en financiering ■

van terrorisme. De accountant is niet verplicht de transactie te onderzoeken of de ongebruikelijkheid te bewijzen. De onderzoeks- en bewijsplicht liggen bij justitie.”

Bedrijven en accountants krijgen steeds meer de taak om de naleving van regels zelf in de gaten te houden. Kan dat wel zo doorgaan?

“Ja, ik denk dat het niet anders kan. De omvang van de illegale geldstromen wordt geschat op ongeveer drie triljard dollar, dat is drieduizend miljard. De exacte bedragen zijn niet bekend. Wij weten alleen: het is veel en het groeit. Bij die omvang moet je aannemen dat het geld vooral giraal over de wereld stroomt en het financiële stelsel dus besmet is. Om de integriteit van de financiële markt te waarborgen is hulp van de private sector nodig.”

Moet de meldingsplicht voor accountants worden uitgebreid?

“De plicht moet beperkt blijven tot wat de accountant als controleur van de jaarrekening tegenkomt. Voor dat oordeel heeft hij een deugdelijke grondslag nodig, terwijl die niet is voorgeschreven voor advies. De controlewerkzaamheden zijn duidelijk omschreven, terwijl ook duidelijk is wat onder de controletaken valt. De adviestaken zijn daarentegen niet duidelijk afgeperkt. Zolang de meldplicht dus gekoppeld is aan de wettelijke controletaken heb ik er niet veel moeite mee.”

Moeten accountants verschoningsrecht krijgen?

“Daar zie ik eerlijk gezegd helemaal niets in. De Hoge Raad heeft gezegd: nee. Ik mis het niet. Een advocaat treedt bijvoorbeeld heel duidelijk op als belangenbehartiger van zijn cliënt. De controlerend accountant heeft ook een vertrouwensrelatie met zijn cliënt, maar treedt op namens de maatschappij.”

NORMEN BASEL COMITÉ

Wat is bij compliance de optimale

‘Om de integriteit van de financiële markt te waarborgen is hulp van de private sector nodig.’

rolverdeling tussen het management, de interne en externe accountant?

“Het bestuur en de externe accountant hebben een wettelijke meldplicht. De interne accountant wordt niet genoemd in de wet. Volgens een gezaghebbend studierapport van het Basel Comité over good governance bij financiële instellingen moet de interne accountant onderzoeken of de compliance goed functioneert. De compliance-functie moet ongebruikelijke transacties signaleren en is in de praktijk ook degene die dit soort transacties meldt. Of de compliance officer ongebruikelijke transacties op de goede manier monitort en meldt, beoordeelt de interne accountant aan de hand van steekproeven. Bij dat oordeel hanteert hij de normen van het Basel Comité en de indicatoren van de Wet Mot. Om dit werk goed te doen moet de interne accountant wel een opleiding hebben afgerond die gerelateerd is aan compliance, anders heeft de controle geen toegevoegde waarde. Soms betreft de compliance-afdeling de interne accountant bij bijzonder onderzoek, bijvoorbeeld bij vermoedens van fraude of complexe onderzoeken naar aanleiding van meldingen door klokkenluiders.”

Moet de compliance en audit functie in een concern worden gecentraliseerd, zoals ABN AMRO heeft gedaan?

“De normen van het Basel Comité zeggen daar niets over. Bedrijven zijn vrij om een organisatievorm kiezen. Als je bijvoorbeeld een conglomeraat van bedrijven hebt met verschillende activiteiten, is het de vraag of een centrale compliance-functie het meest geëigend is. Lokale vestigingen moeten zich ook aan de lokale wetgeving houden. Er bestaat altijd een spanning tussen centralisatie en decentralisatie. Je ziet vaak golfbewegingen,

omdat de nieuwe leider voor een nieuwe vorm kiest.

De enige logische verklaring daarvoor is dat er nooit één pasklare oplossing is.”

Welke rol speelt de interne accountant bij een overname?

“In de praktijk is hij één van de onderzoekers die na de overname onderzoeken of er lijken in de kast zitten. Ik ben al lang afgestapt van de gedachte dat een due diligence-onderzoek een typisch accountantsonderzoek is. Verre van dat. Het is een onderzoek dat door verschillende disciplines in de onderneming wordt uitgevoerd.”

Na de overname? Dus niet vooraf om de waarde te bepalen?

“Nee. In de meeste gevallen is de overname een strategische beslissing, waarbij de overnemer zegt: wij willen die onderneming hebben. In sommige gevallen wordt de prijs zelfs door de politiek bepaald. Als er bij een due diligence-onderzoek inderdaad lijken uit de kast komen, wordt dat afgeboekt op de goodwill.”

Hadden interne accountants de sub prime crisis kunnen voorkomen?

“Nee. Ondernemen is risico nemen en het riskmanagement bepaalt hoe ver de commerciële afdeling daarbij mag gaan. Het is niet de taak van interne accountants om die risico's te vast te stellen, maar om te constateren of de commerciële afdelingen zich houden aan de voorschriften die door risk management zijn gegeven.”

AFM

U werkt straks één dag per week als hoogleraar. Wat gaat u verder doen?

“Tot 1 oktober 2008 ga ik leuke dingen doen. Ik heb een aantal ijzers in het vuur, maar kan daar nu nog niets over zeggen.”

Is een functie bij de Autoriteit Financiële Markten niets voor u?

“Ik ben gevraagd, maar ik ben er niet op in gegaan. Ik ben een man voor de private sector.” □